

Caseous lymfadenitis

een vergeten ziekte?

Tekst: dr. René van den Brom en dr. Piet Vellema, GD – Foto's: GD

De bestrijding van Caseous lymfadenitis (CL) heeft de melkgeitenhouderij al veel inspanning en heel veel geld gekost. Maar in de nazomer van 2015 werd CL opnieuw aangetoond op een Nederlands melkgeitenbedrijf. Om te voorkomen dat deze CL-uitbraak zich verder verspreidt, roept de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) geitenhouders op om alert te zijn op deze ziekte.

Caseous lymfadenitis is een aandoening die wordt veroorzaakt door de bacterie *Corynebacterium pseudotuberculosis*.

Deze aandoening is ook bekend onder de namen pseudotuberculose, kaasachtige lymfeklieronsteking en 'bultenziekte'. De aandoening komt met name bij schapen en geiten voor, maar ook andere diersoorten zijn vatbaar. De verwekker kan, met name in organisch materiaal, langere tijd in de omgeving overleven. De incubatietijd van de ziekte, de tijd die verloopt tussen een infectie en het optreden van verschijnselen, is twee tot zes maanden, maar kan ook veel langer zijn. Verspreiding tussen dieren vindt plaats door zowel direct als indirect contact met uitscheidende dieren. In een besmette omgeving komen gezonde geiten in contact met *Corynebacterium pseudotuberculosis* en via wondjes of slijmvliezen kan de bacterie de geit binnendringen en ter plaatse een ontstekingsreactie veroorzaken. Vervolgens nestelt *C. pseudotuberculosis* zich in de regionale lymfeknopen. Daar ontstaan abscessen die vervolgens kunnen doorbreken en zo de infectie in de stal in stand houden. Zowel de uitwendige alsook de inwendige lymfeknopen kunnen aangetast zijn. Een dier zonder aangetaste inwendige lymfeknopen vertoont in de regel geen andere verschijnselen dan verdikking of abcedering van oppervlakkige lymfeknopen. Na verloop van tijd vermageren de besmette dieren. De aandoening is een zoönose en in een besmette omgeving moeten geitenhouder, zijn gezinsleden, maar ook erfbetreders daar rekening mee houden. Er is een aantal beschrijvingen van humane gevallen van CL bij schaapherders, schaapscheerders en

slachthuispersoneel. Ook na het drinken van rauwe geitenmelk kunnen mensen besmet raken.

Historie

De toename van het aantal melkgeiten met CL in de jaren tachtig ging gepaard met import van grote aantallen dieren, met name uit Frankrijk. In augustus 1984 werd CL voor het eerst vastgesteld bij 82 van de 180 volwassen dieren op een melkgeitenbedrijf dat in 1983 was gestart en in het voorjaar van 1984 dieren had gekocht van een bedrijf dat dieren had geïmporteerd maar inmiddels zelf was gestopt. Het bedrijf dat was gestopt had dieren naar meerdere bedrijven verkocht en zo CL over Nederland verspreid. Met de komst van CL kwam de afzet van melk en melkproducten in gevaar. Geitencoöperatie

Amalthea en GD hebben zich toen ingespannen om CL te bestrijden, gebruik makend van een serologische test die samen met het CVI was ontwikkeld. In 1994 waren alle 46 leden van Amalthea CL-vrij en in 2005 gold dat ook voor de andere bedrijven. Sindsdien komt CL vrijwel niet meer voor in Nederland, behalve een enkele keer met de import van vooral schapen. GD adviseert daarom ook om geïmporteerde schapen en geiten altijd te onderzoeken op CL.

CL op melkgeitenbedrijf

Recent is door middel van bacteriologisch onderzoek *Corynebacterium pseudotuberculosis* aangetoond in pusmateriaal uit lymfeknopen van meerdere melkgeiten op een melkgeitenbedrijf dat daarvoor CL-vrij gecertificeerd was. Naar schatting werden in eerste instantie bij

Ver grote lymfeknoop achter de kaaktak.

Ver grote boeglymfeknoop.

Vergrote vanglymfeknoop.

Vergrote uierlymfeknoop.

ruim 20 procent van de dieren op dit bedrijf vergrote lymfeknopen waargenomen. Later bleek dit percentage veel hoger te liggen. Het bedrijf heeft al jaren een gesloten bedrijfsvoering. Het is op dit moment onduidelijk waar de infectie vandaan komt. Het bedrijf is door een GD-dierenarts en de praktiserend dierenarts bezocht en mogelijke manieren om van de aandoening af te komen zijn geschetst. Hierbij moet worden gedacht aan verschillende opties: 1) het ruimen van alle aanwezige dieren en het aankopen van nieuwe CL-vrije dieren, 2) frequent controleren van de aanwezige geiten op aanwezigheid van klinische klachten en bloedonderzoek van alle dieren vanaf een half jaar nadat de laatste klinische klachten zijn gezien; eerder bloedonderzoek zou wenselijk zijn, maar door de relatief lange incubatietijd worden pas na verloop van tijd alle geïnfecteerde dieren ook daadwerkelijk opgespoord en dit verhoogt de kosten behoorlijk, en 3) moederloze opfok. Ook combinaties van deze strategieën behoren tot de mogelijkheden. Elke strategie heeft zijn voor- en nadelen, maar in alle gevallen geldt dat grondige reiniging en desinfectie van het gehele bedrijf (en erf) en soms sanering van de binnenbekleding van de stal en melkstal noodzakelijk zijn. De eigenaar van het bedrijf is tevens geadviseerd om contact op te nemen met de melkverwerker en de NVWA, zodat in samenspraak kan worden gekeken aan welke voorwaarden moet worden voldaan voor de levering van melk en de afvoer van dieren. Inmiddels is CL aangetoond op een tweede melkgeitenbedrijf. Op dit bedrijf waren ruim een maand voordat de besmetting werd vastgesteld dekbokken aangevoerd van het initieel besmette bedrijf. Uit een geabcedeerde lymfeknoop van een van de aangevoerde bokken werd *C. pseudotuberculosis* gekweekt.

Certificeringsprogramma

Al in de jaren negentig van de vorige eeuw hebben alle betrokken partijen in de melkgeitensector het belang van een goed certificeringsprogramma voor CL onderkend. In dit uit die tijd daterende certificeringsprogramma moet een deelnemer elke twee jaar een steekproef van het koppel laten onderzoeken door een bloedonderzoek uit te laten voeren. In de tussenliggende jaren inspecteren eigenaar en dierenarts alle dieren goed op verschijnselen die bij CL zouden kunnen passen en verklaren daarna schriftelijk, door de daarvoor bestemde dierenarts- en eigenaarsverklaring in te vullen, te ondertekenen en naar GD te sturen, dat dit onderzoek geen verdenkingen heeft opgeleverd. Indien zij bij deze inspectie toch verdachte dieren aantreffen, vindt van deze dieren bloedonderzoek plaats. Voor een betrouwbaar certificeringsprogramma is het belangrijk dat de steekproef op de correcte wijze (zie hiervoor de beschrijving bij de aansturing van het tweejaarlijkse onderzoek) wordt gedaan. Ook dient de klinische inspectie met grote zorgvuldigheid te worden uitgevoerd. Uitslagen die consequenties kunnen hebben voor het programma, moeten conform het reglement aan GD worden gemeld. De afspraken over het certificeringsprogramma liggen vast in het reglement Bestrijding Caseous Lymphadenitis 2004 (zie www.gddiergezondheid.nl).

Conclusie

Caseous lymfadenitis is een lastig te bestrijden zoönose. De verwekker, *Corynebacterium pseudotuberculosis*, kan gedurende langere tijd in de omgeving overleven. Direct en indirect contact met besmette dieren vormen de grootste risico's voor insleep. Vanwege het beperkte voorkomen van CL en het meestal ontbreken van andere verschijnselen dan gezwollen lymfeknopen, is het de vraag of CL snel genoeg herkend wordt op het

Tips

Bij een verdenking van CL:

- neem contact op met uw dierenarts en GD;
- neem monsters van verdachte dieren en stuur materiaal naar GD voor nader onderzoek;
- plaats verdachte dieren in quarantaine. Wacht de uitslag van het ingezette onderzoek af alvorens ze af te voeren, zodat nadere diagnostiek nog mogelijk is.

Caseous lymfadenitis is een aandoening die in omliggende landen zowel bij schapen als geiten met enige regelmaat wordt waargenomen. Het is daarom zaak om in geval van aanvoer c.q. import alert te zijn op het voorkomen van CL. Laat geïmporteerde dieren altijd onderzoeken en houd ze in quarantaine tot u een gunstige uitslag hebt ontvangen. Indien dit onderzoek positieve of dubieuze uitslagen oplevert, adviseren wij u de importen uit dezelfde groep allemaal te ruimen. Bedrijven die geiten hebben aangevoerd van een bedrijf waar CL wordt vastgesteld, lopen een groot risico om met deze aanvoer ook CL aan te voeren. Wij adviseren deze bedrijven om de aangevoerde dieren in quarantaine te plaatsen en ze te laten onderzoeken. Wacht de uitslag van het onderzoek af. Indien bij een of meerdere dieren het bloedonderzoek een dubieus of positief resultaat oplevert, adviseren wij om deze dieren nader te onderzoeken. Ook als het bloedonderzoek alleen maar negatieve uitslagen oplevert betekent dit niet met zekerheid dat alle dieren CL-vrij zijn. Door een combinatie van test-eigenschappen en relatief lange incubatietijd is vaker onderzoek nodig om met zekerheid aan te kunnen geven dat de dieren echt CL-vrij zijn.

Caseous lymfadenitis komt ook bij hobbymatig gehouden schapen en geiten voor. Wanneer de aandoening wordt vermoed, geeft nadere diagnostiek uitsluitsel.

moment dat de ziekte zich voordoet. Daarom dienen houders en dierenartsen zich bewust te zijn van de verschijnselen van CL. Alleen dan is opsporing van de ziekte in een vroeg stadium mogelijk. In een latere fase rest soms niets anders dan ruimen en opnieuw beginnen. Ook kan inmiddels verspreiding naar andere bedrijven hebben plaatsgevonden en voor deze bedrijven geldt hetzelfde. 🐏